

Ο ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΕΠΙΚΟΥΡΕΙΟΥ ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ

(Ο Παρθενών της Πελοποννήσου)

Ο μεγάλος Αρχιτέκτων και Μύστης Ικτίνος, ο μυστικιστικός αρχιτεκτονικός σχεδιασμός και η κατασκευή του περιστρεφόμενου Ναού του Επικουρείου Απόλλωνος στο όρος Κωτίλιο - Βάσσης της Φιγαλείας στην Αρκαδία.

Υπό

Ελευθερίου Διαμαντάρα

Αθήναι, Αύγουστος 2015

Στην Φιγαλεία, στα όρια μεταξύ Αρκαδίας και Μεσσηνίας σε απόσταση δέκα τεσσάρων χιλιομέτρων από την Ανδρίτσαινα της Ηλείας και σε υψόμετρο 1130 μέτρων, υψώνεται ο επιβλητικός ναός του Επικουρείου Απόλλωνος, ο οποίος οικοδομήθηκε περί το 425 π.Χ.. Καταλαμβάνει ένα από τα φυσικά πλατώματα του όρους Κωτίλιο – Βάσσης.

Οι Βάσσης υπήρξαν πάντα ιερός Αρκαδικός χώρος, που φιλοξένησε πλήθος ιερών. Το όνομα της περιοχής σημαίνει «**μικρές κοιλάδες**». Πράγματι, τα όρη του κέντρου της Πελοποννήσου δημιουργούν ένα μαγευτικό και προστατευτικό ανάγλυφο, όπου μεταξύ τους προβάλλει το Δωρικό και επιβλητικό τοπίο του ναού. Σε αυτό το φυσικό καταφύγιο, λατρεύτηκαν όλες οι θεότητες της αρχαιότητας - ο Πάνας, η Αφροδίτη, η

Άρτεμις και, βέβαια, ο Απόλλων, ως **Βασσίτας** και ως **Επικούρειος** δηλαδή βοηθός.

Εδώ, οι Αρκάδες ανήγειραν ένα από τα μεγαλύτερα και τελειότερα λατρευτικά κέντρα ολόκληρου του Ελληνισμού. Δεν πρέπει να λησμονούμε ότι, εδώ έλαβε χώρα η Ελληνο-γένεση, μετά τον κατακλυσμό που προκάλεσε ο Δίας για να τιμωρήσει το διεφθαρμένο ανθρώπινο γένος, το οποίο προϋπήρχε του Δευκαλίωνα και της Πύρρας.

Αναφέρεται από τον Πausανία και άλλους αρχαίους συγγραφείς, ότι Αρχιτέκτων του ναού ήταν ο Ικτίνος. Είναι ένα από τα καλύτερα διατηρημένα στον χρόνο μνημεία της πατρίδας μας, είναι θεμελιωμένος επάνω στον βράχο του όρους Κωτίλιου, όπου βρισκόταν η αρχαία Αρκαδική πόλη Βάσσης της Φιγαλείας. Το 652 π.Χ., οι Σπαρτιάτες κυρίευσαν την Φιγαλεία και οι κάτοικοί της αναγκάστηκαν να την εγκαταλείψουν. Στην συνέχεια, απευθύνθηκαν στο μαντείο των Δελφών για να μάθουν πώς θα ανακτούσαν τη πόλη τους.

Οι αρχαιολόγοι είναι πεπεισμένοι ότι στα θεμέλια του ναού, υπάρχει αρχαιότερος αλλά μικρότερος ναός, τον οποίον οικοδόμησαν και αφιέρωσαν στον Απόλλωνα οι κάτοικοι, διότι τους είχε βοηθήσει να επιστρέψουν ελεύθεροι στην πατρίδα τους. Στα τέλη του 7^{ου} αιώνας π.Χ. μαζί με την ίδρυση του πρώτου ναού του Απόλλωνος, έκτισαν και τον ναό της Αρτέμιδος του Κωτίλου. Δεν αποκλείεται να εντάσσονταν σε ένα ευρύτερο οικοδομικό λατρευτικό σύστημα. Είναι αξιοπερίεργο το γεγονός, ότι ακολούθησαν μία διαφορετική εξελικτική πορεία, χωρίς να αποκλείονται και οι μεταξύ τους σχέσεις, έως τον 3^ο αιώνα π.Χ. Με την οικοδόμηση του Επικουρείου, οι δύο μικροί ναοί εγκαταλείφθηκαν, αφήνοντας τον ναό του Απόλλωνος να συνεχίσει την λειτουργική και θεραπευτική πορεία του έως τα Ρωμαϊκά και τα πρώτα Βυζαντινά χρόνια.

Διακόσια είκοσι δύο έτη μετά την ανοικοδόμηση του πρώτου μικρού ναού, και κατά την διάρκεια του Πελοποννησιακού πολέμου, έπεσε στην περιοχή μεγάλη επιδημία πανώλης. Οι κάτοικοι ζήτησαν την βοήθεια και την επικουρία του Απόλλωνος, ο θεός στάθηκε και πάλι Επίκουρος στο πλευρό τους και σύντομα απηλλάγησαν από την θανατηφόρο επιδημία. Οι Φιγαλείς, για να ευχαριστήσουν τον θεό Απόλλωνα, οικοδόμησαν και του αφιέρωσαν τον υπάρχοντα περικαλλή, πρωτοπόρο και μοναδικό ναό, ο οποίος συγκεφαλαιώνει στον σχεδιασμό και στην δομή του, όλη την πρωτοπόρα αρχιτεκτονική και επιστημονική γνώση του μοναδικού Ελληνικού πολιτισμού.

Οικοδόμησαν τον ναό σε ένα φυσικό πλάτωμα στη πλαγιά του Κωτίλιου όρους, τον ονόμασαν Επικούρειο και τον αφιέρωσαν στον Απόλλωνα, διότι **εστάθη** Επίκουρος και αρωγός τους.

Ο Πausανίας αναφέρει σχετικά: «*Η Φιγαλία περιβάλλεται από βουνά, αριστερά από το λεγόμενο Κωτίλιο και δεξιά από το Ελάϊον όρος που υψώνεται μπροστά της*». Ο Πausανίας συνεχίζει: «Το Κωτίλιο απέχει 40 περίπου στάδια από τη πόλη. Στο Κωτίλιο υπάρχει θέση ονομαζόμενη Βάσσαι και ο ναός του Επικούρειου Απόλλωνος, μαρμάρινος ο ίδιος και η στέγη του. Από όλους τους ναούς της Πελοποννήσου, ύστερα από τον ναό της Τεγέας, ο οποίος θα μπορούσε να πάρει τη πρώτη θέση για το κάλλος του μαρμάρου και το αρμονικό σύνολό του. Το προσωνόμιο δόθηκε στον Απόλλωνα, διότι ήρθε **Επίκουρος** σε αρρώστια επιδημική, όπως και οι Αθηναίοι τον ονόμασαν **Αλεξίκακο** διότι απομάκρυνε και από αυτούς την πανώλη. Ο Πausανίας αναφέρεται διεξοδικά στο περιστατικό εξ' αιτίας του οποίου αποδόθηκαν στον Απόλλωνα τα προσωνόμια Επικούρειος και Αλεξίκανος. **(VIII,39,3-5)**. Έφερε και στους Φιγαλείς τη σωτηρία κατά τη διάρκεια του πολέμου μεταξύ Πελοποννησίων και Αθηναίων και όχι σε καμία άλλη περίπτωση. Απόδειξη είναι τα δύο προσωνόμια του Απόλλωνα που υποδηλώνουν παρόμοια περίπτωση και το ότι αρχιτέκτονας του ναού της Φιγαλίας υπήρξε ο Ικτίνος, σύγχρονος του Περικλή και αρχιτέκτονας του λεγόμενου Παρθενώνα της Αθήνας». **Πausανίας VIII,41, 7-9**. Προσαρμογή: Ν. Παπαχατζής.

Υπάρχουν στοιχεία που δείχνουν ότι ο ναός δεν ήταν απλώς ένα λατρευτικό κτίσμα αφιερωμένο στον Απόλλωνα, αλλά ένα σύνθετο λατρευτικό συγκρότημα, ουράνιο παρατηρητήριο και ενδιαίτημα προς τιμήν του Απόλλωνος και του αδελφού του, Διονύσου.

Μετά την ολοκλήρωση του μοναδικού ναού του Παρθενώνος της Ακροπόλεως, προς τιμήν της προστάτιδος της πόλεως παρθένου θεάς της Σοφίας, Αθηνάς από τον μύστη, αρχιτέκτονα, γεωμέτρη, μαθηματικό και μηχανικό Ικτίνο, οι Αθηναίοι με ψήφισμα τον εξόρισαν στις Βάσσεις της ορεινής Αρκαδίας, για να μην του δοθεί η δυνατότητα να σχεδιάσει και να οικοδομήσει παρόμοιο τέλειο κατασκεύασμα, ώστε ο Παρθενών να είναι το μοναδικό τέλειο οικοδομικό κατασκεύασμα στο οποίον συμμετείχαν όλες οι επιστήμες και οι τέχνες. Όμως, φαίνεται δεν γνώριζαν καλά τον Ικτίνο, τις δυνατότητές του και τις σπουδαίες φιλίες του με τους συντελεστές των Μαντείων και τους ιεροφάντες των Μυητικών κέντρων.

Ο Ικτίνος υπήρξε σύγχρονος και στενός φίλος και συνεργάτης του μεγάλου καλλιτέχνη και γλύπτη Φειδία, οι οποίοι ως γνωστόν,

εργάστηκαν και οι δύο την εποχή του Περικλέους, για την κατασκευή και διακόσμηση των δημοσίων κτηρίων των Αθηνών.

Ο Πausanίας αναφέρει με βεβαιότητα, ότι ο Ικτίνος κατά την εξορία του, μελέτησε και οικοδόμησε τον ναό του Επικουρείου Απόλλωνος στις Βάσσες της Αρκαδίας.

Ο Ικτίνος ήταν ο βασικός αρχιτέκτων των δύο θαυμάτων της αρχιτεκτονικής και της μηχανικής του Παρθενώνα και του Επικουρείου. Έζησε τον 5^ο αιώνα π.Χ. στην Αθήνα, κατά την διάρκεια του καλούμενου «**χρυσού αιώνας του Περικλέους**». Όπως αναφέρει ο Πλούταρχος στον βίο του Περικλή, ο Ικτίνος συνεργάστηκε μαζί με τον επίσης μεγάλο αρχιτέκτονα **Καλλικράτη** για την μελέτη, τον σχεδιασμό και την κατασκευή του σπουδαιότερου αρχαιοελληνικού ναού, του Παρθενώνος. Παρά την μεγάλη φήμη τους, δεν έχουμε ιδιαίτερες αναφορές για τη γέννηση, την ζωή και το όλο έργο τους.

Ο Ικτίνος, αναφέρεται από τρεις Έλληνες συγγραφείς: τον Στράβωνα, τον Πausanία και τον Πλούταρχο, όχι όμως με λεπτομέρειες οι οποίες πρέπει να υπήρχαν, αλλά **μάλλον σκοπίμως** δεν διεσώθησαν, κυρίως για τον Ικτίνο διότι ήταν μεμυημένος, πρωτοπόρος και αιρετικός.

Σημειώνω ότι, στον Ικτίνο είχε ανατεθεί από τους ιεροφάντες της Ελευσίνας ο σχεδιασμός και η ανακατασκευή του περιέργου και μυστηριακού Τελεστηρίου με την χρηματοδότηση του Περικλέους. Το κατασκευάσμα αυτό, προκαλεί μέχρι και σήμερα τους μελετητές. Πρόκειται για μεγάλη, περίτεχνη και μοναδική αρχιτεκτονική κατασκευή στην οποία πραγματοποιούνταν τα Μεγάλα ή Εποπτικά Ελευσίνια Μυστήρια μόνο κατά τις δύο τελευταίες ημέρες της καθιερώσεως και ανακηρύξεως των Μυστών. Ωστόσο, τα θαυμάσια από πολλές πλευρές έργα του που έχουν διασωθεί, είναι οι αναντίρρητες αποδείξεις της ζωής, των τεράστιων επιστημονικών γνώσεών του και της δράσης του. Όλοι οι αρχαίοι αλλά και σύγχρονοι επιστήμονες συμφωνούν ότι οι ναοί και τα έργα που κατασκεύασε ήσαν τεράστια σε σημασία, αρμονία, τελειότητα και κατασκευαστικές και λειτουργικές πρωτοτυπίες.

Σύμφωνα με τον Ρωμαίο αρχιτέκτονα **Βιτρούβιο**, τεχνικό σύμβουλο και ακόλουθο του Ιουλίου Καίσαρος, ο Ικτίνος συνέγραψε μαζί με τον **Κάρπιο** την τεχνική μελέτη για τον **Δωρικό ναό της θεάς της Σοφίας Αθηνάς των Αθηνών – του Παρθενώνος**.

Ο αρχιτέκτων του Ιουλίου Καίσαρα Μάρκος Βιτρούβιος (1^{ος} αιώνας μ.Χ.), αντέγραψε διάφορα τεχνικά κείμενα των Ελλήνων κλασικών και έγραψε τα διάφορα βιβλία του, το σημαντικότερο των οποίων είναι το έργο του «**Δέκα Βιβλία Αρχιτεκτονικής**». Για την συγγραφή του, όπως αναφέρει ο ίδιος, χρησιμοποίησε πλήθος Ελληνικών πηγών, καθώς και διάφορα - χαμένα σήμερα - κείμενα Ελλήνων κλασικών αρχιτεκτόνων και

καλλιτεχνών, κυρίως δε του αρχιτέκτονα Ερμογένη του 3^{ου} αιώνα π.Χ., από την Πριήνη της Ιωνίας.

Σαν χαρακτηριστικό συμβολικό και αλληγορικό παράδειγμα της Αναγεννήσεως, έχει υιοθετηθεί ο **Άνθρωπος του Βιτρούβιου**, έργο του πολυσύνθετου φιλοσόφου, πανεπιστήμονα και καλλιτέχνη **Leonardo da Vinci - Λεονάρντο Ντα Βίντσι** (1452 – 1519). Σε αυτό το έργο, αναδεικνύεται καθαρά η επίδραση που άσκησαν οι φιλόσοφοι και οι συγγραφείς της κλασσικής Ελληνικής αρχαιότητας στους ουμανιστές – ανθρωπιστές κατά την Αναγέννηση και τον Διαφωτισμό στην Δύση.

Η θεωρία του Βιτρούβιου έχει χαρακτηριστεί σαν ανθρωπομορφική και αποφαίνεται ότι, οι κανόνες των αρχιτεκτονικών αναλογιών βασίζονται στις αναλογίες και τα μέτρα των μελών του ανθρώπινου σώματος, όπως: δάκτυλος, παλάμη, πους, πήχης, η αμφίπλευρος συμμετρία, ο χρυσός αριθμός **φ** και η γεωμετρική σταθερά **π**. Αρκετά Αναγεννησιακά σχέδια με πλέον γνωστό τον **Άνθρωπο του Βιτρούβιου** του Λεονάρντο Ντα Βίντσι, στηρίζονται στους κανόνες των αναλογιών του Βιτρούβιου, στην **χρυσή τομή** και στις σταθερές των **φ** και **π**. Αυτά, τα δίδασκαν και τα χρησιμοποιούσαν οι Έλληνες κατά την κλασσική εποχή, με πλέον αντιπροσωπευτικά παραδείγματα τον Παρθενώνα της Ακροπόλεως των Αθηνών, τον ναό του Επικουρείου Απόλλωνος στις Βάσσεις της Αρκαδίας, καθώς και σε πολλά άλλα λαμπρά έργα και συλλήψεις των Ελλήνων αρχιτεκτόνων και μηχανικών.

Ο Ικτίνος, εξόριστος από τους Αθηναίους στην ορεινή και απόμακρη, για εκείνη την εποχή Αρκαδία, ήλθε σε επαφή με τους πανεπιστήμονες μύστες, θεράποντες και ιεροφάντες του Μαντείου των Δελφών, από τους οποίους έλαβε την άδεια και την οικονομική ενίσχυση για την οικοδόμηση ενός νέου πρωτοποριακού ναού προς τιμήν του Απόλλωνος και του αδελφού του, Διονύσου.

Ο ναός του Επικουρείου Απόλλωνος στα σύνορα των νομών Αρκαδίας και Μεσσηνίας, δεσπόζει σε όλη την περιοχή. Ανηγέρθη - κατόπιν υποδείξεως των Ιεροφαντών - στις Βάσσεις της Αρκαδίας, επάνω στο όρος Κωτίλιο, από το οποίο διέρχονται υψηλά μαγνητικά ρευστά και αποτελεί ιδανικό σημείο τριγωνισμού με άλλα σημαντικά ιερά, της ιερής γεωγραφίας των προγόνων μας. Επί πλέον, έχει άμεση οπτική επαφή με τον Ιερό χώρο των Δελφών. Ο Ικτίνος διατήρησε πολλά αρχαϊκά χαρακτηριστικά σε αυτόν το ναό, τον εμπλούτισε όμως με πλήθος τεχνικών και επιστημονικών νεοτερισμών, που προκαλούν κατάπληξη μέχρι σήμερα. Η ασυνήθης αναλογία των κιόνων της πρόσοψης με αυτούς των μακρών πλευρών του και η υπερβολικά στενόμακρη κάτοψη της περίστασης, παραπέμπουν στο πρότυπό του - τον μεγάλο ναό του 6^{ου} αιώνας π.Χ., του Απόλλωνος των Δελφών.

Με την πάροδο των αιώνων, έχουν γραφεί πολλά και διάφορα για τον ναό του Επικουρείου Απόλλωνος, σύμφωνα όμως με την γνώμη πολλών ερευνητών, είναι πολλά ακόμη αυτά που δεν γνωρίζουμε και που οφείλουν να φέρουν στο φως οι αληθινοί και ικανοί ερευνητές και όχι οι διάφοροι κομήτες με τις υπερβολές, τις ανοησίες, τις ζήλιες, τις σκοπιμότητες και τα μίση τους.

Υπάρχουν πολλά κατασκευαστικά και επιστημονικά στοιχεία τα οποία δείχνουν ότι ο ναός δεν ήταν ένα απλό λατρευτικό κτίσμα αφιερωμένο στον Απόλλωνα και στον Διόνυσο, όπως τόσα άλλα στον Ελλαδικό χώρο. Οι βασικές επιστημονικές κατασκευαστικές διαφορές είναι αφανείς, μερικές όμως εξωτερικές, είναι εμφανείς και στον απλό επισκέπτη παρατηρητή.

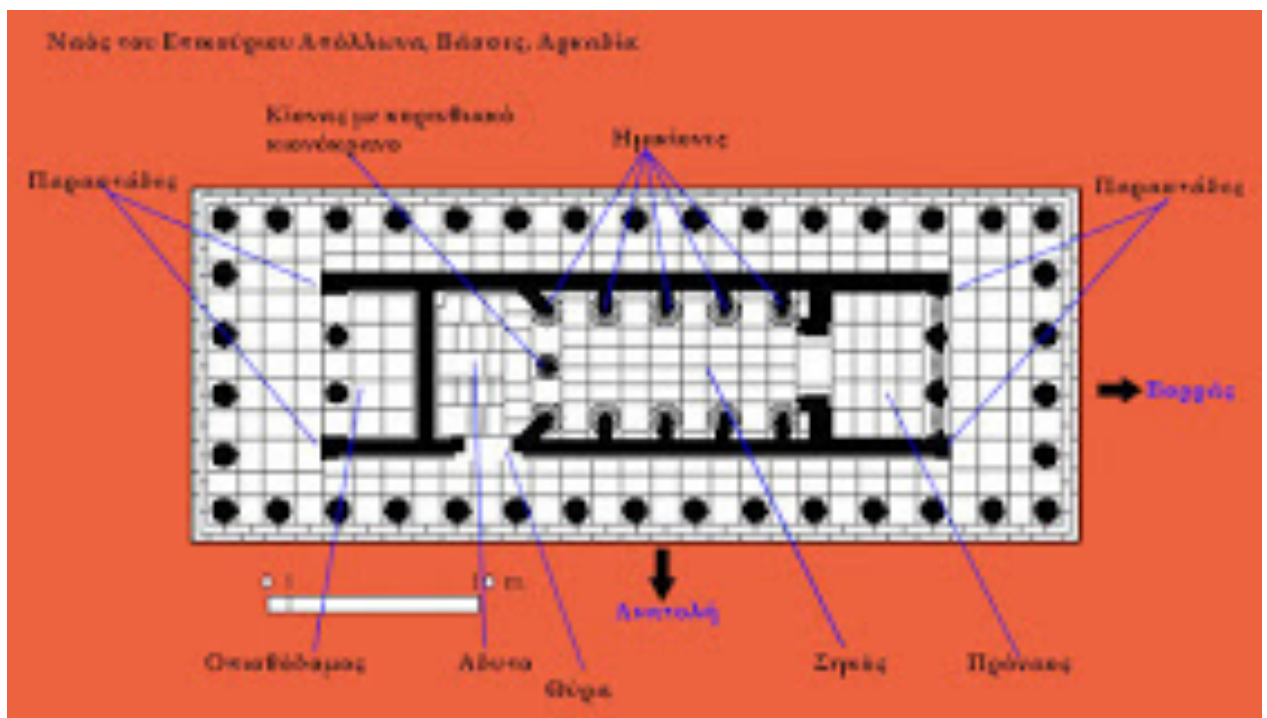
Στη συνέχεια, θα εξετάσουμε την αρχιτεκτονική του σημαντικού ναού του Επικουρείου Απόλλωνος, διότι **στην κατασκευή του συναντάμε πολλά στοιχεία υπέρβασης και τελειότητας, τα οποία μας αποκαλύπτουν ότι ο αρχιτέκτων Ικτίνος, κατείχε πολύ ειδικές γνώσεις, που την εποχή εκείνη διδάσκονταν μόνο στις Μυητικές Σχολές των Μυστηρίων και των ιερών χώρων των Μαντείων.** Γνωρίζουμε ότι ο Ικτίνος ήταν μυημένος στα Μεγάλα ή Εποπτικά Ελευσίνια Μυστήρια, διαφορετικά δεν θα του ανέθεταν οι σοφοί Ιεροφάντες τον πρωτοποριακό σχεδιασμό και την οικοδόμηση του περίφημου Τελεστηρίου του ιερού χώρου της Ελευσίνος - προφανώς, θα είχε μυηθεί και σε άλλα μυστήρια. Αυτό ερμηνεύει και την εφαρμογή των πρωτοποριακών μυστικών μυητικών γνώσεων της γεωμετρίας, των μαθηματικών, της αστρονομίας, της σφαιρικότητας της γης, της αρμονίας, του κάλλους και πολλών άλλων, που για πρώτη φορά εφήρμοσε στην κατασκευή των ναών, ιδιαίτερα δε στον ναό του Επικουρείου Απόλλωνος.

Εξετάζοντας τον αρχιτεκτονικό ρυθμό του, διαπιστώνουμε ότι ενώ εξωτερικά είναι Δωρικού ρυθμού, το εσωτερικό του είναι καθαρά Ιωνικού ρυθμού, όμως οι κίονές του κοσμούνται και με κιονόκρανα Κορινθιακού ρυθμού. Πραγματικά πολύ παράξενο, διότι συνδυάζει και τους τρεις βασικούς αρχιτεκτονικούς ρυθμούς, είναι δε το μοναδικό αρχαίο οικοδόμημα στο οποίο παρατηρείται αυτό το φαινόμενο, δηλαδή η συνύπαρξη της **Σοφίας**, της **Ισχύος** και του **Κάλλους**, που είναι και το πρώτο γεωμετρικό επίπεδο επάνω στο οποίο εδράζονται οι πρώτες λογικές σκέψεις της ζωής (**Πλάτων**), το οποίο χρησιμοποιούν μέχρι σήμερα διάφορες μυστικιστικές εταιρείες και τάγματα.

Το βέβαιο είναι ότι και οι δύο ναοί που σχεδίασε, μελέτησε και οικοδόμησε ο Ικτίνος, **είναι κατασκευασμένοι σαν μία μικρο-κοσμική απεικόνιση του τελείου σύμπαντος και μνημεία φυλάξεως πολλών**

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ, ΝΕΟΤΕΡΙΣΜΩΝ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ, ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΠΕΡΧΟΜΕΝΕΣ ΓΕΝΕΕΣ.

Ιστορικά, κατασκευάστηκε μεταξύ του 425 και του 410 π.Χ. από τον υπεύθυνο αρχιτέκτονα του Παρθενώνος Ικτίνο, μετά από χρησμό και υπόδειξη των ιεροφαντών του Απόλλωνος του Μαντείου των Δελφών. Δεν γνωρίζουμε όμως εάν οι ιερείς του έδωσαν και κάποιες πρωτοποριακές επιστημονικές οδηγίες, σχετικά με τις ιδιαιτερότητες της κατασκευής του και τον μικτό ρυθμό του. Δηλαδή, εάν του αποκάλυψαν κάποια πανάρχαια κρυμμένη γνώση σχετικά με την κατασκευή του ναού, **ώστε να περιστρέφεται ολισθαίνοντας στην βάση του, με ασφάλεια**. Εικάζω ότι τέτοια γνώση υπήρχε στην αρχαιότητα, αλλά φυλασσόταν από τους εκάστοτε ιεροφάντες και μύστες, που ήσαν ταγμένοι ισόβια για την φύλαξη των «**μυστικών των θεοτήτων**», με την παροχή ιερών και αυστηρών όρκων σιωπής.

Ο Ικτίνος, μελέτησε διεξοδικά τον περιβάλλοντα χώρο όταν ανέλαβε την οικοδόμηση του ναού. Για την κατασκευή του, προτίμησε να χρησιμοποιήσει τον **τεφρό ασβεστόλιθο** - δομικό υλικό που αφθονεί στην περιοχή. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα την οικονομία χρημάτων και χρόνου, ώστε ο ναός να αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του φυσικού κάλλους. Είχε υπολογίσει τις διαστάσεις μήκους και πλάτους, ώστε το τεράστιο μέγεθός του να εξισορροπείται από την χάρη και την

μεγαλοπρέπεια που ακτινοβολεί. Χρησιμοποίησε άριστα το Φως με τις σκιάσεις του, για να δημιουργεί την ψευδαίσθηση ότι ο ναός είναι μικρότερος από το πραγματικό του μέγεθος, όσο όμως πλησιάζει ο επισκέπτης προσκυνητής αποκαλύπτονται προοδευτικά οι πραγματικές του διαστάσεις, οι οποίες προκαλούν δέος όταν τον πλησιάσει, με τις συνθέσεις του Απολλώνιου φωτός.

Με αρχαϊκά στοιχεία, αλλά μαζί με μεγάλες επιστημονικές καινοτομίες, ο ναός αποτέλεσε αντικείμενο θαυμασμού όλων των περιηγητών ανά τους αιώνες. Ο **Παυσανίας**, ο οποίος επισκεύθηκε τον 2^ο αιώνα μ.Χ. στις Βάσσεις, έμεινε έκθαμβος μπροστά στο μεγαλείο και τη δύναμή του. Παραθέτω μερικά από τα **παράδοξα – μυστικά** της κατασκευής, του όντως παράξενου και πρωτοποριακού ναού που εφήρμοσε ο Ικτίνος.

Ο Ναός του Επικουρείου Απόλλωνος στις Βάσσεις της Φιγαλείας της Αρκαδίας είναι περίπτερος, εξάστυλος Δωρικού ρυθμού, έχει διαστάσεις 39,8 x16,1 μέτρα. Ένα από τα πολλά ιδιόμορφα γνωρίσματά του, είναι οι δεκαπέντε κίονες στη μακριά πλευρά του και όχι δεκατρείς που ήταν η κανονική αναλογία για την εποχή εκείνη, διότι οι κίονες της στενής πλευράς, είναι έξι. Η αρχαία ναοδομία ήθελε οι πλευρές του **Μήκους** να έχουν διπλάσιο αριθμό κίωνων συν έναν, από τις πλευρές του **Πλάτους**. Επάνω στην ανώτερη βαθμίδα κρηπίδας, τον στυλοβάτη, εδράζονταν 38 κίονες εκ των οποίων οι 36, βρίσκονται σήμερα στη θέση τους. Ένα μη συνηθισμένο σε Ελληνικούς ναούς χαρακτηριστικό, είναι η διαφορά πάχους μεταξύ των κίωνων. Οι κίονες της βόρειας κιονοστοιχίας είναι πιο χοντροί σε σχέση με τους υπόλοιπους, προφανώς για στατικούς λόγους, επειδή στην περιοχή πνέουν πολύ ισχυροί Βόρειοι άνεμοι. Επίσης συνυπάρχουν πολλά ιδιόμορφα στοιχεία στον Σηκό του ναού.

Από τον Ικτίνο υιοθετήθηκαν επιλογές αρχιτεκτονικής σύνθεσης που ήσαν τολμηρές και πρωτοπόρες ακόμη και για την κλασσική εποχή. Στη σχεδίαση του εσωτερικού του ναού, είχε εφαρμόσει και τους τρεις Ελληνικούς Αρχιτεκτονικούς Ρυθμούς, τον αρχαιότερο **Δωρικό** της **Ισχύος**, τον επιστημονικότερο **Ιωνικό** της **Σοφίας** και του **Κάλλους** τον **Κορινθιακό**, κάτι το οποίο καθιστά τον ναό του Επικουρείου Απόλλωνος, ως έναν από τους πλέον σημαντικούς της αρχαίας Ελληνικής ναοδομίας.

Η πλαγιά επάνω στην οποία έχει οικοδομηθεί ο Ναός, έχει διαμορφωθεί τεχνητά σε απόλυτα οριζόντιο επίπεδο, όμως ο ναός είχε τοποθετηθεί έκκεντρα επάνω σε αυτήν. Υπολόγισε τον όγκο και την κομψότητα του ναού κατά τέτοιον τρόπο, ώστε οι κίονές του να **ολισθαίνουν - περιστρέφονται μαζί με την βάση**, δίχως να υφίστανται

ζημίες και ούτε να κινδυνεύουν με κατάρρευση. Οι τοίχοι του ναού είναι έτσι κατασκευασμένοι ώστε να αντιστέκονται σε πολύ ισχυρούς σεισμούς, σαν να έχουν πάχος 2,15 μ., ενώ είναι πολύ πιο λεπτοί.

Τα εξωτερικά στοιχεία του Ναού είναι αυστηρά **Δωρικά**. Στο εσωτερικό του, οι **γλυπτικές συνθέσεις** και ο αρχιτεκτονικός διάκοσμος είναι απaráμιλλης τέχνης και κάλλους. Ο κεντρικός κίονας, ο οποίος δεσπόζει στον Ναό, είναι **Κορινθιακού ρυθμού** και το κιονόκρανό του αποτελεί το αρχαιότερο σωζόμενο δείγμα αυτού του αρχιτεκτονικού ρυθμού. Η σημαντικότερη **ζωφόρος** του Ναού, με παραστάσεις του Ηρακλή, των Κενταύρων και των Αμαζόνων, έχει κλαπεί από τον γνωστό αρχαιοκάπηλο Λόρδο του Έλγιν και βρίσκεται και αυτή στο Βρετανικό Μουσείο.

Το αξιοπερίεργο είναι, ότι ο προσανατολισμός του δεν ακολουθεί την γραμμή της αρχαίας ναοδομίας Ανατολή - Δύση αλλά του Βορρά - Νότου. Η είσοδος βρίσκεται στη βόρεια πλευρά, και σε ευθεία γραμμή βλέπει τον Βορρά και τους Δελφούς, όπου σύμφωνα με τη μυθολογία, μετέβαινε ο θεός Απόλλων με την ακολουθία του, στους υπερβόρειους κατά τους Χειμερινούς μήνες, αφήνοντας στην θέση του τον αδελφό του Διόνυσο.

Ο προσανατολισμός των ναών στην αρχαιότητα καθοριζόταν από τον άξονα Ανατολής – Δύσεως, τον οποίον υιοθέτησε και ο χριστιανισμός όταν επικράτησε, για διαφορετικούς λόγους, οικοδομώντας τους ναούς του σύμφωνα με την αρχαία Ελληνική μεθοδολογία και ναοδομία.

Για τον προσανατολισμό Βορρά - Νότου του ναού, τους τελευταίους αιώνες κυκλοφορούν διάφορες απόψεις από τους αμύητους, οι οποίες δεν αντέχουν σε μία εσωτερική ανάλυση και κριτική, δηλαδή αφού το Μαντείο του Απόλλωνος των Δελφών ζήτησε να χτιστεί ο ναός, θα επέβαλε και τον προσανατολισμό του ναού. Όμως δεν είναι έτσι, διότι δεν ζήτησαν οι Ιεροφάντες των Δελφών να κτιστεί ο ναός αλλά οι κάτοικοι, όταν όμως τους ζητήθηκαν κάποιες πληροφορίες τους υπέδειξαν τον συγκεκριμένο χώρο λόγω των ισχυρών μαγνητικών πεδίων και των τελλουρικών υπόγειων ρευστών που υπάρχουν έντονα στην περιοχή.

Όπως στην αρχαιότητα έτσι και σήμερα, απαγορεύεται να χτιστεί λατρευτικός ναός που δεν είναι προσανατολισμένος σε αυτόν τον άξονα. Όμως στον ναό του Επικουρείου Απόλλωνος έγινε μία υπέρβαση, οπωσδήποτε με την σύμφωνη γνώμη των Ιεροφαντών του Μαντείου.

Οι ίδιοι υποστηρίζουν ότι οφείλεται δήθεν σε τοπική παράδοση να χτίζονται ναοί με αυτόν τον προσανατολισμό λόγω της ύπαρξης και του δεύτερου μικρότερου ναού στην ίδια περιοχή με τον ίδιο προσανατολισμό. Πρόκειται επίσης για τον ναό του Απόλλωνος στην κορυφή του όρους Κωτίλιο. Λησμονούν ή δεν γνωρίζουν ότι οι ναοί δεν οικοδομούνται μόνο με βάση την παράδοση, αλλά και με βάση τις

ανώτερες θετικές επιστήμες και την εσωτερική γνώση.

Ο ναός σκόπευε συνεχώς το ίδιο αστρικό σημείο, τον πλησιέστερο και πολύ φωτεινότερο Ήλιο του Κυνός - Σείριου. Αυτό ήταν ένα μοναδικό **επίτευγμα αρχιτεκτονικής συλλήψεως και κατασκευής, το οποίο απαιτούσε ειδικές γνώσεις αστρονομίας, μαθηματικών και μηχανικής, που επίσης διδάσκονταν στις φιλοσοφικές σχολές και στα Μυητικά κέντρα του Ελληνισμού.**

Οι ειδικοί μελετητές ισχυρίζονται, ότι η κεντρική στήλη του ναού αντανακλούσε την πρώτη ακτίνα του Θερινού Ηλιοστασίου, δηλώνοντας το **Αιώνιο Ανίκητο Απολλώνιο Φως – Sol invictus**, διότι ως γνωστόν, ο Απόλλων εκπροσωπούσε την Ηλιακή ακτινοβολία, ενώ ο Δίας τον ίδιο τον Ήλιο.

Όπως προανέφερα, η πλαγιά διαμορφώθηκε τεχνητά δημιουργώντας μία πέτρινη ειδική βάση, επάνω στην οποία τοποθετήθηκε ο ναός. Η βάση αυτή ήταν ειδική και μοναδική στον κόσμο. Η μελετημένη κλίση της, επέτρεπε στον ναό να ολισθαίνει επάνω σε αυτήν κατά 50,2 δεύτερα λεπτά της μοίρας κάθε χρόνο, με σκοπό να στοχεύει διαρκώς τον ίδιο αστέρα - τον Σείριο. Για να γίνει πλέον κατανοητό αυτό, θα αναφέρω ότι ο άξονας της Γης δεν είναι ένα σταθερό σημείο - έχει μία κλίση 23,5 μοιρών.

Λόγω της μεταπτώσεως των ισημεριών, ο άξονας της Γης αλλάζει θέση χρόνο με τον χρόνο και διαγράφει έναν πλήρη κύκλο κάθε 25.920 χρόνια, πρόκειται δηλαδή για τον **Μεγάλο Ενιαυτό** που αναφέρει ο Πλάτων στον **«Φαίδρο»** 248 Ε. Η όλη διαδικασία είναι άριστα απεικονισμένη στην Θεραπευτική Θόλο της Επιδαύρου. Την αναφέρει παραστατικά ο αρχαιολόγος **Παναγής Καββαδίας** που έκανε τις ανασκαφές στα τέλη του 19^{ου} και στις αρχές του 20^{ου} αιώνας στην Επίδαυρο, και τον περιγράφει διεξοδικά στα βιβλία της η φίλη ερευνήτρια **Αλτάνη**. Είναι φυσικό επακόλουθο γεωγραφικά και αστρονομικά να υπόκειται σε μεταβολές και ο προσανατολισμός των σταθερών σημείων της Γης, αλλάζοντας θέση κάθε χρόνο, ακολουθώντας την κίνηση του άξονος της Γης. Είναι αστρονομικά και μαθηματικά επακόλουθο, οι αστερισμοί που παρατηρούμε σήμερα σε συγκεκριμένα σημεία του ουρανού θόλου, να ήταν σε διαφορετικά σημεία πριν από δέκα χιλιάδες χρόνια, καθώς επίσης μετά από πέντε χιλιάδες χρόνια θα είναι σε άλλα διαφορετικά σημεία.

Για την επίτευξη της αρμονικής και μη ζημιογόνου ολισθήσεως του ναού με την βάση του, δόθηκε ειδική μέριμνα στην πρωτότυπη κατασκευή. Ισοπέδωσαν την κορυφή του όρους σε οριζόντιο επίπεδο με ελάχιστη κλίση, δημιούργησαν τεχνητά μία ειδική στέρεα πέτρινη βάση που επάνω σε αυτήν τοποθετήθηκε έκκεντρα ο Ναός. Στην συνέχεια, άνοιξαν διάφορα υπόγεια αντισεισμικά και προσανατολιστικά παράλληλα

ορύγματα με τους άξονες του ναού, τοποθέτησαν ένα παχύ στρώμα αργίλου και επάνω σε αυτό ένα περίπου ισοπαχές στρώμα από χαλίκια θαλάσσης. Αυτό το συμπαγές στρώμα με ελεύθερο το μεγαλύτερο μέρος των χαλικιών, και μη αγκιστρωμένο επί του εδάφους, αποτέλεσε την θεμελίωση του ναού.

Επάνω σε αυτήν την διαστρωματική και ενιαία βάση, τοποθετήθηκαν πολλές σειρές από μαρμάρινες χοντρές πλάκες, οι οποίες συνδέονταν μεταξύ τους με ισχυρούς ανοξειδωτους σιδερένιους συνδετήρες **σχήματος Π**. Τα μεταξύ τους ειδικά μελετημένα κενά, τα γέμιζαν με χυτό μόλυβδο για τους κραδασμούς και για να διατηρούν τις πλάκες ενωμένες - απαραίτητη προϋπόθεση για την περιστροφική ολίσθηση ολόκληρου του ναού. Η βάση αυτή είναι μοναδική στον κόσμο, διότι λόγω της μελετημένης κατασκευής και κλίσης της, επέτρεπε στον ναό να **ΟΛΙΣΘΑΙΝΕΙ** επάνω σε αυτήν. Στην συνέχεια, ανήγειραν τον ναό ο οποίος λόγω της ιδιαίτερης βάσης του και της σοφά μελετημένης κλίσης της, ολίσθαινε επάνω σε αυτήν ακολουθώντας **την μετάπτωση των ισημεριών**.

Ο ναός στρεφόταν γύρω από τον άξονά του κατά 50,2'' της μοίρας κάθε χρόνο, όση είναι και η ετήσια μετάπτωση των ισημεριών με αποτέλεσμα, να στοχεύει συνεχώς το ίδιο αστρικό σημείο, που είναι ο Σείριος το άστρο του Κυνός, από το οποίο κατάγεται κατά την «Μυθολογία» ο θεός Απόλλων. Έκανε δηλαδή, μία ασφαλή και πλήρη περιστροφή, ήτοι:

$360^\circ \times 60' \times 60'' : 50,2'' = 25816,733$ χρόνια, εάν ο διαιρέτης είναι 50'' τότε το αποτέλεσμα είναι το αναφερόμενο από τους Ορφικούς, τους Πυθαγόρειους και τον Πλάτωνα - 25920 έτη, ήτοι ο Μεγάλος Εννιαυτός.

Οι νεωτερισμοί και τα παράδοξα δεν τελειώνουν εδώ, καθώς η πλαγιά είναι διαμορφωμένη τεχνητά και ο Ναός τοποθετήθηκε επάνω σε αυτήν ακολουθώντας τον άξονα Βορρά - Νότου.

Αυτή την μοναδική κατασκευή, την αγνοεί σκόπιμα το Ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και δεν διδάσκεται σε καμία βαθμίδα του.

Παραμένει αναπάντητο το συχνό ερώτημα προς τους πανεπιστημιακούς και τους αρμόδιους κρατικούς εκπροσώπους, το πώς μπορούσαν οι αρχαίοι Έλληνες να οικοδομούν ναούς όπως τον Παρθενώνα και τον περιστρεφόμενο Επικούρειο, και πώς υπολόγισαν ότι για να στοχεύει ο ναός του Επικούρειου τον αστερισμό του Σείριου, έπρεπε να ολισθαίνει ετησίως κατά 50,2 δεύτερα της μοίρας, που είναι ίση με την ετήσια μετάπτωση των ισημεριών.

Ένα άλλο, επίσης σοβαρό αναπάντητο ερώτημα για τους πολλούς, είναι πώς από πού και από πότε οι πρόγονοί μας είχαν την τεχνολογία και την τεχνογνωσία των ανώτερων επιστημών;

Ο δεύτερος μικρός ναός του Απόλλωνος στην κορυφή του όρους Κωτίλιο, είχε την θέση του δείκτη. Δηλαδή, εάν κάποιος στεκόταν στην είσοδο του μεγάλου Ναού σε πλήρη στοίχιση με τον μικρό ναό της κορυφής, τότε έβλεπε το σημείο μηδέν του Βορρά, και την χώρα των υπερβορείων. Αυτό είναι και το σημείο από το οποίο εισέρχονται οι προς ενσάρκωση ψυχές κατά Πλάτωνα, αλλά και το όλο Μαγνητικό πλέγμα με τις μαγνητικές γραμμές που περιτυλίζουν την Γη μας, οι οποίες εισέρχονται από τον Βόρειο και εξέρχονται από τον Νότιο πόλο πάντοτε κατά τον Πλάτωνα και την σύγχρονη γεωφυσική και αστροφυσική επιστήμη. Μπορούμε επίσης, απλοποιώντας την σκέψη μας, να δεχθούμε τον Επικούρειο ναό του Απόλλωνος σαν μία τεράστια μαρμάρινη πυξίδα ακριβείας και ουράνιο παρατηρητήριο.

Ασφαλώς υπάρχουν ακόμη πολλά μυστικά και ιδιαιτερότητες της κατασκευής, τα οποία ίσως αποκαλυφθούν μία ημέρα από τους ερασιτέχνες εραστές της έρευνας. Αυτά δεν μας τα αποκαλύπτει το επίσημο αρχαιολογικό κατεστημένο, διότι κατά τις διαχρονικές δηλώσεις τους, ανατρέπει τα τετριμμένα και εν πολλοίς ξεπερασμένα, **αλλά και διότι ανεβάζει το Εθνικό φρόνημα των Ελλήνων στην εποχή της επιβολής της παγκοσμιοποίησής από τους εχθρούς του πολιτισμού και των λαών.** Σίγουρα αποτελεί σπανιότατη κατασκευή, η οποία δυστυχώς καταστράφηκε σε μεγάλο βαθμό και είναι αδύνατη η επαναφορά της στην αρχική της μορφή, όσες εργασίες αποκατάστασης και εάν γίνουν.

Στις ημέρες μας, ο ναός του Απόλλωνος είναι σε στάδιο πολυετούς συντήρησης και αποκατάστασης, η δε εικόνα που παρουσιάζει είναι απαράδεκτη και τραγική. Ληλατημένος το 1814, και απογυμνωμένος από την λαμπρή μαρμάρινη ζωφόρο του, από τον ληστή των αρχαίων θησαυρών μας Λόρδο του Έλγιν, με ένα καλό μπαχτσίς για την συναίνεση του γιου του Αλή πασά Μουχτάρ, εκτίθεται και αυτή όπως και του Παρθενώνος στο παγκόσμιο κλεπταπο-δοχείο στο Βρετανικό μουσείο. Είναι επίσης κατασκαμμένος με σκοπό την κλοπή των μετάλλων της βάσης του και του μολύβδου. Ο προσανατολισμός του όμως εξακολουθεί να είναι σταθερά ο ίδιος, αν και λόγω της καταστροφής μεγάλου μέρους των θεμελίων του, έχει ολισθήσει εκτός του άξονά του.

Από το 1986 βρίσκεται υπό την προστασία της UNESCO σαν μνημείο της Παγκόσμιας Πολιτιστικής κληρονομιάς. Είναι καλυμμένος με ένα ειδικό σκέπαστρο για να προστατεύεται από το νερό της βροχής και το χιόνι, τα οποία όταν παγώσουν κατά τον χειμώνα διαστέλλονται, με αποτέλεσμα να προξενούν σημαντικές φθορές σε όλα τα δομικά υλικά του ναού.

Απαντώντας σε ορισμένους Συνέλληνες, φρονώ ότι αποτελεί φαντασίωση να πιστεύουμε, ότι θα μας επιστρέψουν **«οι φίλοι και σύμμαχοί μας»** Άγγλοι, τα γλυπτά και αυτού του ναού που μας έχουν κλέψει. Είναι γνωστό εξ άλλου, το πόσο πολύ μας αγαπούν αφού στο Βρετανικό μουσείο έχουν ειδικές τεράστιες αίθουσες που εκθέτουν τους κλεμμένους θησαυρούς μας, του Παρθενώνος, της Αμφιπόλεως του Επικούρειου Απόλλωνος και πολλών άλλων. Μεταξύ των άλλων, τελευταία ισχυρίζονται, ότι επειδή τα κλεμμένα βρίσκονται περίπου δύο αιώνες στην Αγγλία απέκτησαν ρίζες, που δεν μπορούν να κοπούν για να επιστραφούν, το θράσος σε όλο το μεγαλείο του. Συνολικά, στο Βρετανικό Μουσείο εκτίθενται πάνω από δέκα χιλιάδες κλεμμένοι Ελληνικοί αρχαιολογικοί θησαυροί, σε όλη δε την Βρετανία, με μέτριους υπολογισμούς, τα κλεμμένα υπερβαίνουν τις εκατό χιλιάδες αντικείμενα.

Κλείνω το παρόν πόνημά μου με μία αναφορά του Νίκου Καζαντζάκη για τον Επικούρειο Απόλλωνα:

!"#\$%&'()*+,-) * .&#//01"!

«...Έτρεξα ανυπόμονος. Ήξερα πως ήταν ο ναός αυτός από τους λαμπρότερους της Ελλάδας, έργο του Ικτίνου, χτισμένος ύστερα από την μεγάλη νίκη του Παρθενώνα. Εδώ στα βουνά τούτα, είχαν καταφύγει οι Φιγάλαιοι, γλύτωσαν από την πανούκλα και ύψωσαν τον Ναό αυτόν για να ευχαριστήσουν τον Επικούρειο Απόλλωνα.

Από μακριά, στο άνοιγμα των δύο λόφων, μέσα στην πρασινάδα, δέκτρινα μιάν άκρα του Ναού. Οι κολόνες ήταν από γαλαζωπή πέτρα, η ερημιά γύρα ήταν απέραντη, μήτε πουλί, μήτε τσοπάνης, μήτε νερό. Στο βάθος, κοντά στο νότο, φράζοντας τον ορίζοντα, κυμάτιζε ανάρια γαλάζιος ανοιχτός, παντοδύναμος και γαλήνιος ο Ταΰγετος.

Δύσκολα μπορώ να νιώσω τους αρχαίους ναούς, στην πρώτη επαφή μένω εντελώς ασυγκίνητος...».

Νίκος Καζαντζάκης (ταξιδεύοντας).

Αθήναι, Αύγουστος 2015

**Ελευθέριος Διαμαντάρας
Ερευνητής – Μελετητής
Ιστορίας – Φιλοσοφίας
Συγγραφεύς**

Τακτικό μέλος και εκπρόσωπος της Ακαδημίας της Νεαπόλεως 1611